

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre . . . 6 korona.
Egyes szám ára 4 fillér.

MELJELLEN KETVENÉRT EGYSZER:
szombaton és egyes rendki-
vülj-alkalmakkor.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:
Városi közeleltár (városház,
földszint 7. sz. léde küldendők
a kéziratok.

KIADÓHIVATAL:
Városi könyvnyomda-vállalat
irodája, ide küldendők
az előfizetési díjak és hirdetések.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: VECSEY IMRE. ♦♦ Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS.

Kiadótulajdonos: A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.

A városok közélelmezése. *

A városokban, ahol a fogyasztók nagy tömege él együtt s ahol úgy szólván napról-napra a falusi közönség által összehordott természetmennyekre vannak utalva, nem csekély szerepet játszik a közélelmezés. Ahol a közélelmezés nincs rendben, ott nem szívesen laknak az emberek, azt kerülik, vagy ha mégis odavetődnek, onnan sietnek el az idegenek.

Minden város vezetőségének arra kell tehát törekednie, hogy a közönség részére mindig elegendő mennyiségű és minőségű élelmiszer álljon rendelkezésére és hogy azok árai normálisak legyenek. Arra kell törekedni, hogy a város körül elterülő vidék sokat és jókat termeljen s terményeiket minden időben könnyű szerrel a városok piacaira szállíthassák. Éppen ezért a jó kocsit utak, gyors és olcsó vasuti és hajó közlekedés nagy szerepet játszanak a városok közélelmezésénél. Mert ha a vidékről gyorsan és olcsón juthatnak a termelők áruikkal a városi piacra, akkor szívesen keresik fel azt s olcsóbban adják el terményeiket. Nem kerül sok idejébe az árusítás s így szívesen is természet a városban való eladásra. Ha sokan keresik fel a város piacát, akkor lesz bőven élelmiszer, nagyobb lesz a verseny az eladók között, a városi embernek lesz nagy választéka és nem kell mindent méreg drágán megfizetnie.

Emellett a rendőrségnek s a városi orvosnak, anélkül, hogy zaklatással minősülne a beavatkozása, folyton éber figyelemmel kell kísérni, hogy a mértéknél nem történik-e csalás, az élelmiszereknél nincsen-e hamisítás, azok az egészségre nem ártalmasak-e?

Ugyancsak ügyelni kell arra is, hogy ne a földön, szennyes rongyokon kínálgassák az áruikat, amelyet belep az utca pora, hanem állítson fel a város vásárcsarnokot, vagy amennyiben ez az anyagi erejét meghaladja, külföldi kis városok mintájára állítson fel kis sátrakat, vagy legalább is kirakodó asztalokat, ami után a helypénz szedéssel egyidejűleg szedjen egy mérsékelt bérösszeget, amit az eladó meg sem ér, s így szívesen fizet s amelylyel a város a befektetési költséget amortizálhatja.

A piacokon teljes rendet teremteni, a közélelmezést helyesen szabályozni csakis vásárcsarnokban lehet. Ameddig az élelmiszerek nagyobb meny-

nyiségben el nem raktározhatók, hanem csak egyik napról a másik napra kicsinyenként hordhatók a piacra, addig élelmiszerben a városokban bőség, nagy választék soha sem lesz, a termelő és ismételő (kofa) közti viszony alig rendezhető, közegészség, köztisztaság tekintetében támasztható követelmények csak nagy ügygyel-bajjal eléghetők ki.

A husrágaság kérdése felrázta aléltóságából sok város hatóságát. Az egyik-másik helyen bevált példa, a mészárosok zsarolásainak megrendszabályozása csakhamar az egész országban követésre talált. Itt azonban nem szabad megállni, nem szabad abbant hagyni az erélyes intézkedéseket. Meg kell javítani a közélelmezést az egész vonalon. A hus árának szabályozását kövesse a kenyér és a tej elárúsításának a rendezése. Mind a két élelmiszer olyan, sőt még azt mondhatjuk fontosabb, mint a hus, Hus nélkül még csak el lehetünk; kenyérnek azonban nem szabad hiányozni egy napon sem az asztalról. A kenyér különösen a szegényebb néposztálynak, hogy úgy fejezzük ki magunkat tömeg élelmiciké.

Ugyancsak fontos szerepet játszik a közélelmezésben a tej is. Ugyazólván a tejjel történik a legtöbb hamisítás. Pedig a tejnek még a husénál is nagyobb tápereje van s különösen a fejlődésben levő kis gyermekeknél elmaradhatatlan tápszert.

Pozsony városában hangzott el e tekintetben az életre való indítvány, hogy a város állítson fel tejcarnokot s vagy maga foglalkozzék a tejnek elárúsításával, vagy pedig bizza azt vállalkozóra. Csakhamar jelentkezett is vállalkozó, aki késznek nyilatkozott, hogy a tejet a rendes piaci árnál 5 fillérel olcsóbban adja.

A hus árának a szabályozása mellett tehát ajánljuk, hogy a kenyér és a tej minőségének a fokozása s árának a leszállítása végett indítsanak a város vezetői aktiót.

Budapesten már tervbe van véve a hatósági kenyérgyár. — Hatósági pékműhelyeket kell felállítani a vidéki városokban is, ha szép szerével a kenyeret s a péksüteményeket jobbá és olcsóbbá tenni nem lehet.

Közeg városa, amint lapunk más helyén olvasható, már kiterjesztette a figyelmét a kenyér árának szabályozására. Nem hisszük ugyan, hogy a kereskedelmi miniszter belemenjen a hus és kenyér árának hatósági limitálásába, s éppen ezért

* A Városok Lapjából.

a városok egyöntetű eljárása, még pedig hatósági mézszárszék és hatósági pékműhelyek felállításával véljük a bajt orvosolni. Ha pedig ilyenek felállítatnak, azoknak állandóan működésben kell lenniök s nem kell azonnal beszüntetni, mihelyt az érdekelte iparosok hajlandóknak mutatkoznak az árak leszállítására, amint az a zalaegezségi hatósági mézszárszékkel történt, mert az érdekelte iparosok csakhamar visszaesnek a régi bűneikbe, mihelyt a hatóság érdeklődése megcsappan azt pedig tapasztalatból tudjuk, hogy nálunk a nagy lelkesedést csakhamar a teljes lethargia követi.

A közéletmezés olesóbbá tételére nagy befo-lyással volna még a kertí gazdálkodás fellendítése. — Teljesen egyetértünk a szabadkai népgyűlés határozatával, amely népgyűlést mult hó 26-án az általános drágaság elleni védekezésből hívták össze, hogy t. i. az általános drágaság oka a kertí gazdálkodás általános hanyatlásában keresendő. E tekintetben is a hatóságtól kell vární, hogy a városí földeken a kertí gazdálkodást meghonosítsa akár házi kezelésben, akár előnyös földbérletekkel.

Arad városáé e tekintetben az érdem, mert máris elhatározta, hogy bolgár mintára egy konyhakertészeti telepet létesít. Meg vagyunk győződve, hogy a kezdeményező városok nemes példája csakhamar az ország többi városaiban is követtésre találnak s megindul mindenütt egy nagy folyamat a közéletmezés jobbá és olesóbbá tételére.

Várhídy Lajos.

Bizottságok üléséi.

— A vízvezetékí bizottság ülése. A város vízvezetékí bizottsága pénteken délelött 11 órakor Kovács József polgármester elnökle alatt ülést tartott, melyen Aczél Géza főmérnök a vízvezeték munkálatainak mai állásáról és a szükséges teendőkről tett előterjesztést.

Az ülésen Aczél Géza főmérnök bejelentette, hogy Farkas Kálmán miniszteri tanácsos, kí a vízvezetékí munkálatok felügyeletét eszközí, azt a kivánságot terjesztette elő, hogy az 5., 6., 7. számú kutákat kezdjék meg állandóan szívatlyuzní. Így akar meggyőződni arról, hogy a kutak elég vízet adnak-e. A miniszteri tanácsos kivánságának teljesítésébe szívesen belemegy, mert azért sikerült majd a mindig kételkedőket is meggyőzni arról, hogy a vízvezetékí kutak megfelelők. Mielött azonban a szívatlyuzást megkezdhetnék, beton aknákat kell építeni a kutákhoz és három centrifugál szívatlyut kell megrendelni. Ezért javasolja, hogy a beton aknákra írják kí a pályázatot és rendeljék meg a szívatlyukat.

A bizottság Fejér Ferenc dr. és Tóth István hazzászólasa után az indítványt elfogadta.

Fejér Ferenc arra nézve kér felvilágosítást, hogy a vízvezetékí kutak munkálatával hol tartanak a vállalkozók.

Aczél Géza előadja, hogy a készen levő kutakon kívül már elkészült a 7-ik számú is. A 8-ik

számú kútnál folyamatban van a csőhuzás, a 9. számúnál a csővek kí vannak huzva s már kezdődík a szívatlyuzás. A 4. és 1. számú kut furásánál a vörösenyő csővek elszakadtak s mivel a csőveket nem bírták kihuzní, a két kut helyett másík két kutat fognak a vállalkozók furni a mostani kutak helyétől 2—4 méterny távoltságban.

A bizottság a főmérnök előterjesztését tudomásul vette, mire az ülés véget ért.

— A jog- és pénzügyí bizottságból. A jog- és pénzügyí bizottság a héten két ülést tartott, melyen a fizetésrendezés ügyét tárgyalta. A bizottság a legnagyobb részben a szervező bizottság javaslatát terjeszti pártolólág a közgyűlés elé.

— A kórházi bizottság ülése. Debreczen város kórházi bizottsága a héten ülést tartott a közkórházban Körner Adolf elnökle alatt. A bizottság a kórházi orvosok, tisztviselők, ápoló- és szolgásmélyzet fizetésének rendezésével foglalkozott.

A kórházi tisztviselők már régen sürgetik a fizetésjavítást az életviszonyok rendkívül megdrágulására való jogos hivatkozással, de a kórházi bizottság mindaddig nem kezdett hozzá a fizetésrendezés tárgyalásához, míg a városí tisztviselők fizetésrendezésének ügye tető alá nem jutott.

A kórházi bizottság hosszas vitakozás után abban állapodott meg, hogy a kórházi orvosok és tisztviselők fizetését negyven százalékkal fogja javasolni felemelni. A fizetésrendezés alól kiveszik a segédorvosokat, kiknek csak két évvel ezelött állapították meg a javadalmazását. Ezenkívül javasolja a bizottság, hogy azon tisztviselőknek, kik a kórházban nem kapnak természetbeni lakást, lakbért is adjanak.

Azután rátértek a kórházi ápoló- és szolgásmélyzet fizetésének tárgyalására.

Visky Sándor gondnok felhívta a bizottság figyelmét arra a nehéz fáradságos munkára, amelyet az ápolónók végeznek és kérte, hogy a bizottság méltányolja az ápolónók munkáját.

A bizottság figyelembe is vette az előadottakat és abban állapodott meg, hogy az ápolónók eddígí 24 korona fizetését 36 koronára fölemelni akarja. A szolgásmélyzet bérének fölemelését pedig 24 koronáról 30 koronára ajánlja.

A bizottság megbízta Visky Sándor gondnokot, hogy a fizetésrendezésről szóló tervezetet készítse el és miután Ujfalussy József dr. igazgató főorvos indokolással ellátta, nyujtsa be a városí tanáshoz, amely majd a közgyűlés elé terjeszti.

Miniszteri rendeletek.

53.798 Kereskedelemügyi m. kir. miniszter.
VI. A. 1908.

Valamennyi magyarországi másodfoku iparhatóságának.

Felmerült az a kérdés, hogy a cséplőgép, gőzeke és általában bármely gazdasági gép mellett alkalmazott személyek, továbbá a gazdaságokban alkalmazott szegődményes iparosok, az országos munkás betegsegélyző és balesetbiztosító pénztár-

nál, vagy pedig az országos gazdasági munkás és cseléd segélypénztárnál biztosítandók. Az e kérdésben felmerült kételyek eloszlására a földmivvelésügyi m. kir. miniszter ural egyetértőleg a következőkről értesitem a másodfoku iparhatóságot:

1. Azok az egyének, illetőleg cséplőgépek tulajdonosok, akik cséplőgépet leginkább (ha nem is kizárólag) abból a célból tartanak, hogy azzal főképp en mások terményét pénzért vagy természetben adandó részért kicsépeljék, tehát akik ehhez képest a csépléssel iparszerűen foglalkoznak és iparigazolvány kötelezettek, alkalmazottaiknak az 1907. évi XIX. t.-c. értelmében az országos munkásbetegsegélyező és balesetbiztosító pénztárnál tartoznak biztosítani, önként értehetően, hogy ha az ily géptulajdonosnak s illetve vállalatnak a csépléshez szükséges személyzetet a csépellet gazda gazdasági cselédeiből, illetőleg szerződéses munkásaiból bocsátja rendelkezésre, úgy a személyzet nem az országos munkás betegsegélyező és balesetbiztosító pénztárnál, hanem ugyancsak a géptulajdonosa által az 1907. XIX. t.-c. 3. §-a értelmében az országos gazdasági munkás és cselédsegélypénztárnál biztosítandó.

A fentiek nemcsak a cséplő, hanem más mezőgazdasági gépeknél alkalmazott munkásoknak az 1907. évi XIX. t.-c. értelmében való biztosítása tekintetében is irányadóul veendő.

2. A gazdaságokban alkalmazott szegődményes iparosok, ha kizárólag saját gazdjuk gazdasága részére dolgoznak, nem tartoznak az 1907. évi XIX. t.-c. hatálya alá.

Ha azonban egy iparnemből valamely nagyobb gazdaság azon munka végzésére, melyre kisebb gazdaságban szegődményes iparosok vannak felvéve, illetőleg szerződötve, műhelyt tart és abban legalább 10 ugyanazon iparágat űző munkást alkalmaz és ezek létszámában inast, illetve fiatal munkást alkalmaz: akkor ezek az alkalmazottak az országos munkás betegsegélyező és balesetbiztosító pénztárnál biztosítandók úgy baleset, mint betegség esetére, amennyiben az 1907. évi XIX. t.-c. rendelkezései alapján biztosítási kötelezettség alá esnek.

Felhívom a másodfoku iparhatóságot, hogy e rendelkezemet a hatósága alatt álló iparhatóságokkal haladéktalanul közölje.

Budapest, 1908 augusztus 11-én.

Kossuth.

Közgazdaság.

A vetések állása.

A vetések állása és a mezőgazdaság állapota 1908. évi augusztus 15-én a m. kir. földmivvelésügyi miniszterhez beérkezett jelentések alapján a következő volt:

Augusztus hó első napjaiban még jobbára meleg, száraz időjárás uralkodott az Alföld nagy részében, mindazáltal augusztus hó első fele az

esős időszak jegyében folyt le. Bármennyire hátráltatta azonban az esős időjárás a munkálatoakat, azért az eső egyes vidékekre még mindig nagyon áldásos. E hónap 16-án az ország déli részein, nevezetesen a Királyhágóti vármegyékben óriási jégverés volt és jelentékeny kárt okozott.

Egész vármegyékre kiterjedő volt ez a nagy jégverés, aminek nyomán mindennemű késői termény, szőlő és gyümölcs tetemesen károsodott.

Ritka vidék az, ahol a termésnek nagyobb hányada a közepes minőségben kívül esett. Mindentűn igen szép és sulyos gabona termett. Egyedül azok a területszettek válnak ki, ahol kényszerítés következtében a szemfejlődés tökéletlen és hibás volt. Még azokban a kisebb gazdaságokban is, ahol alig reméltek kat. holdankint 4—5 métermázsát, az eredmény 6—7, sőt elég sok esetben 8—10 métermázsára is emelkedett; az uradalmi földek nagy részén pedig, ahol 6—7 q.-át vártak, az eredmény legtöbnyire 10—12 q.-ra emelkedett, úgy hogy valójában az ez idei terméshozam az utóbb bejelentett magasabb termésátlagokkal tényleg már közelebb áll a közepes átlaghoz, mint a közösen alulhoz.

Nagyon sok szép 78—80—82 kilogramos buza van, elég sok 70—72—78 kilogrammos (rozs, továbbá körülbelül ugyanolyan mennyiségben 65—68—70—75 kilogrammos árpa, leszámítva tehát a kényszerített gabonát, mindenesetre az idén aránylag kevés a 74—76 kilogrammos buza, illetve a 68—69 kilogrammos árpa. A zab minőségi sulya hektoliterenkint 42—48 kilogramm között mozog és így ez a termény nemcsak mennyiségileg, hanem minőségileg is alulmaradt a remélt középtálon.

A kapás növények közül különösen a tengeri és répa sokat javult az utóbbi hetekben.

Az utóbbi napokban, különösen augusztus hó 16-án gyakori volt a jégeső, főleg az ország déli részében és különösen nagy kárt okozott Szilágy, Temes, Torontál, Krassó-Szörény, Háromszék, Hunyad (itt óriási a kár), Nagyküküllő, Udvarhely és Szeben vármegyékben.

Az augusztus hó 15-re vonatkozó nagobbára cséplési eredmények szerint megközelíthetőleg remélhető: kat. holdankint átlagosan remélhető termés: Buza 6:57; rozs 6:24; árpa 6:44; zab 5:51; tengeri 9:24; burgonya 35:63 métermázsá; a leraratott terület után pedig összesen: Ruza 39:45; rozs 12:04; árpa 12:23; zab 10:26; tengeri 38:57; burgonya 36:14 millió métermázsá.

A mult évben termett 32:80 millió métermázsá buza, 10:69 millió mm. rozs, 13:73 millió mm. árpa és 11:54 millió mm. zab, 39:53 millió mm. tengerés és 48:49 millió mm. burgonya.

Hirek.

— **Közgyűlés.** Debreczen sz. kir. város törvényhatósága f. hónap 24-én, azaz hétfőn délután 3 órakor közgyűlést tart. A közgyűlés egyetlen tárgya a szervezeti szabályzat és ezzel kapcsolatos fizetésrendezés.

— **Uj burgonyabetegségek.** Már évek óta jelentkeznek Németországban a burgonyabokrok egy megbetegedése, amely, sajnos, már hazánk egyes vidékein is, főleg az ország északnyugati részén el van terjedve. Levélfordrosodás néven ismerik e bajt, amelyet fonálgombák idéznek elő. E betegségnek ismertető jelei a következők: június végén, még inkább azonban július és augusztus hónapokban a burgonyatáblákon egyes növények felső levelei a levélborda mentében többé-kevésbé összehajlanak; szelőkötől kezdve besodródznak s a levéllemeznek így módon felülkerült alsó lapja a sárgától a sárgás-vörösbe átmenő színnyalatot nyers a bokr levelei felülől lefelé haladóan lassan elhalnak. Az ilyen bétög növény gumója jövőben satnya, vagy semmi termést sem ad.

Egy másik, ugyancsak veszedelmes újabb betegsége a burgonyának a »gyűrűs betegség«, amelyet baktériumok okoznak. Ha a beteg gumót kettészeljük, a metszési lapon a héjtól $\frac{1}{2}$ —1 cm. nyire befelé, egy többé-kevésbé teljes barna színű gyűrű ötlük szemünkbe, amely a gumó edényeinek romlása folytán keletkezik. Ha a beteg gumót kikutatjuk, világos, hogy a belőle fejlődő hajtások is betegnek lesznek. Az egyedüli mód e betegségek leküzdésére az, hogy a vetési célokra szolgáló gumókat lelkiismeretes gondossággal kell kiválogatni.

Szerkesztői üzenetek.

R. Gy., Pozsony. Nagy érdeklődéssel olvastam a szép tanulmányt, melyből bő kivonatot hozok lapunkban.

P., Kolozsvár. Magam is sokat gondolkodtam a kérdéssel, de nem találok az időt alkalmasnak a kivételre. Azt hiszem, hogy a tavasznak erre is lesz alkalm.

Ujhodás. Nem sokára foglalkozunk a felvetett eszmével, addig b. cikkelyét félretettük.

B. G., Helyben. A közlemény nem lapunkban jelent meg és éppen azért a „helyreigazítás“-t nem közölhetjük.

E. D., Kolozsvár. A kivánt kéziratot szeptember 10-ikére elküldöm. Terjedelme egy iv. lesz.

Hirdetések.

Versenybírálati hirdetés.

A debreczeni kir. törvényszék és kir. járásbírósi, valamint a debreczeni kir. ügyészség és központi fogház, továbbá a derecskei, hajduböszörményi, hajdunánási, hajduszoboszlói és püspökladányi kir. járásbírósi és fogház részére az 1909. évre szükséges mintegy 1420 m³ azaz egyezernyolcszázhusz köbméter száraz hasábos cser vagy bükk fa, továbbá mintegy 802 m. m. azaz nyolcszázkét métermázsza első minőségű darabos hazai pirszén beszerzése végett nyilvános írásbeli versenybírálati hirdeték.

Felhívom ennél fogva mindazon magyar honos vállalkozókat, kik ezen tüzelő anyagok szállítására vállalkozni hajlandók, hogy az egységi árákkal kitöltött, egy koronás bélyeggel ellátott ajánlataikat zárt borítékban lepecsételve a következő felirattal „Ajánlat a debreczeni kir. törvényszék, ügyészség, központi fogház, valamint a törvényszék területén levő járásbírósi fogházak és já-

rásbírósi fogházak 1909. évi tüzelő anyagainak szállítására.“ A közszállítási szabályzat 18. §-a értelmében kiállított ajánlati lapon folyó évi szeptember hó 14-ik napjának délután 5 órájáig a debreczeni kir. törvényszék elnöki irodájában adják be.

Az egységi árak számokkal és betűkkel irandók ki.

A kitett egységárak ajánlattevőre feltétlenül kötelezők s azok utólagos módosítása vagy eltérő magyarázása meg nem engedtetik.

Atalány összeggel vagy százalékos árendeménnyel tett ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Ajánlattevők tartoznak az ajánlati összeg 5%-ának megfelelő bánatpénzt készpénzben vagy óvadékképes értékpapirokban a debreczeni kir. adóhivatalnál gazdasági letétbe helyezni és a letéti nyugtát ajánlatához csatolni.

A versenybírálat 1908. évi szeptember hó 15. napján délelőtt 10 órakor tartatik meg a kir. törvényszéki elnök hivatalos helyiségében, melyen az ajánlattevők vagy azok igazolt képviselői jelen lehetnek.

A részletes szállítási feltételek a kir. törvényszéki irodaigazgató hivatalos helyiségében (I. emelet 68. ajtó) a hivatalos órák alatt bármikor megtekinthetők, ahol az ajánlati lapok is beszerezhetők.

A vállalat odaítélésére vonatkozó végérvényes döntés határideje 30 nap, melynek leteltéig ajánlattevőkre ajánlatuk feltétlenül kötelező.

Az odaítélés kérdésében a felsőbb hatóság a benyújtott ajánlatok felett az ajánlati árakra való tekintet nélkül szabadon dönt.

Azon pályázók, kik ajánlatok benyújtásakor a versenybírálati hirdetők hivatalos üzleti összeköttetésben még nem állottak, illetőleg előtte ismeretlenek, tartoznak szállítási képességüket és megbízhatóságukat azon kereskedelmi és iparkamara bizonyítványával igazolni, melyhez a vállalatuk telepe szerint tartoznak.

Debreczen, 1908 július 21-én.

Baróthy Béla,
h. elnök.

10,456—1908. sz.

Árverési hirdetmény.

A nyulasi barakoknál levő kábel helyiségeknek 1909. évi január hó 1-től kezdődő 3 (három) évi időtartamra leendő bérbeadása céljából f. évi szeptember hó 11-én délelőtt 9 órakor a városház nagy tanácstermében nyilvános szóbeli árlejtés tartatik.

Kikiáltási ára a jelenlegi évi bér 1035 korona. Bánatpénz 55 korona, mely összeg az árlejtés megkezdése előtt Vecsey Imre főjegyző tárgyalási elnök kezéhez teendő le.

A vonatkozó szerződési feltételek a városi számvevőszéknél a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Debreczen, 1908. évi augusztus hó 6. napján.

Városi Tanács.